

(NIE)MĘSKOŚĆ

w tekstach kultury

XIX–XXI wieku

(NIE)MĘSKOŚĆ

w tekstach kultury
XIX–XXI wieku

pod redakcją
Barbary Zwolińskiej
i Krystiana Macieja Tomali

Recenzja
prof. dr hab. Adam Dziadek

Redakcja wydawnicza
Agnieszka Szymanowska-Pancer

Projekt okładki i stron tytułowych
Jakub Kozak

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa Jeremy'ego Bishopa
z zasobów Unsplash (na prawach wolnego dostępu – domena publiczna)

Skład i łamanie
Małgorzata Kostrzevska

Publikacja sfinansowana ze środków konferencji
„(Nie)męskość w tekstach kultury XIX-XXI wieku”
oraz z działalności statutowej Wydziału Filologicznego
i Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-700-2

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Spis treści

<i>Barbara Zwolińska, Krystian Maciej Tomala</i> Wstęp. Hegemonia czy kryzys męskości?	9
I. Niemęskość jako kategoria badawcza – teorie i praktyki	
<i>Maciej Duda</i> Badania nad mężczyznami w Polsce, czyli o hegemonii struktury	11
II. Chłopięce przygody męskości	
<i>Mateusz Skucha</i> „Gdybym nie tępił mego diabła w zgaszeniach przygód ulicznych”. Dojrzewanie do męskości w <i>Dziejach mężczyzny</i> Gustawa Olechowskiego	23
<i>Sonia Czaplewska</i> Męskość w serii podręczników „Nasz elementarz” wydanych w 2014 roku przez Ministerstwo Edukacji Narodowej	38
<i>Paulina Osak</i> Wychowanie do „rycerskiej męskości” na przykładzie tekstów kultury omawianych na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej	48
<i>Anna Pigoń</i> Pomiędzy Darcym a Heathcliffem. O męskim bohaterze w powieściach <i>New Adult</i>	60
III. Męskość przełomu. Przełom męskości – wiek XIX	
<i>Tomasz Kaliściak</i> Małżeństwa jednoduszne. O związkach braterstwa w literaturze XIX wieku	69
<i>Diana Saniewska</i> „Miękkie style zachowań”, czyli o ojcostwie w epistolografii romantycznej (Byron i córki)	80
<i>Magdalena Kreft</i> „Nie ma już mężczyzn!... Mężczyzny!... Mężczyzny!...” „Kryzys męskości” według Bolesława Prusa (na przykładzie <i>Lalki</i>)	93
<i>Katarzyna Mróz</i> Agresja i dominacja. Stereotypy męskości w <i>Wirach</i> Henryka Sienkiewicza	102

IV. (Nie)męskość militarna. Myśliwy – ułan – partyzant

Izabela Morska

- Homo Venatus. Świadomość myśliwego*
w opowiadaniach Juliana Ejsmonda 113

Tomasz Tomasik

- Ułan jako polski fantazmat męskości militarnej 135

Krystian Maciej Tomala

- Wojna jako kastracja. (Nie)męskość „somatyczna”
w (po)wojennej prozie Tadeusza Różewicza 146

V. (Nie)męskość między wojnami

Wojciech Śmieja

- Dygresje na temat kampfowania męskości.
O *Dygresjach na temat kaloszy* Michała Choromańskiego 158

Marcin Calbecki

- Ojciec i Wielka Kobiecość. Antropologia płci
w opowiadaniu *Manekiny* Brunona Schulza 171

Dariusz Szczukowski

- „Takie pół porcji męczyzny”.
Bolesław Leśmian i (nie)męskość 182

Gawel Janik

- (Nie)męskie przyjaźnie i relacje substytucyjne
w *Niekochanej* Adolfa Rudnickiego 194

Anna Wotlińska

- Mężczyzna uwikłany w zmianę. Teoria Marii Grossek-Koryckiej
sformułowana w cyklu publicystycznym *Świat kobiety* 205

VI. Narracje (nie)męskości – wiek XX i XXI

Błażej Warkocki

- Niemęskość i morze. Gombrowicz wobec Conrada i Melville’a 214

Anna Nadrowska

- Męskość w służbie ideologii. Obraz przodownika pracy
w polskiej prozie socrealistycznej 224

Przemysław Górecki

- Wódz znaczy mężczyzna. O splocie polityki z męskością
w *Absolutnej amnezji* Izabeli Filipiak 236

Feliks Tomaszewski

- Zmęczony macho. Mężczyźni i męskość
w pisarstwie Gustawa Herlinga-Grudzińskiego 244

Klaudia Renusch

- Mizogin i seksista? Sławomira Mrożka problemy z kobietami 254

Aleksander Wandtke

- Projekt melancholijny Marka Bieńczyka w *Terminalu*,
czyli próba diagnozy ponowoczesnej tożsamości mężczyzny 263

Magdalena Basińska

- Handel i (nie)męskość? Uwagi na marginesie lektury
wybranych polskich powieści współczesnych 274

Katarzyna Sosnowska-Rama

- „Jak strucla zasupłany”? Kategoria męskości
w poezji, kolażach i felietonach Wisławy Szymborskiej 285

VII. Być albo nie być... mężczyzną. Męskość performatywna*Anna Reglińska-Jemioł*

- Meandry (nie)męskości na scenie baletowej
początku XIX wieku – zarys problematyki 298

Barbara Świąder-Puchowska

- Hamlet chłopcem, kobieta Hamletem – bohater Szekspira
w polskim teatrze najnowszym 307

Elżbieta Mikiciuk

- Książę Lew Myszkin – bohater „poza płcią”?
Uwagi na marginesie spektaklu Igora Gorzkowskiego *Idiota*
według powieści Fiodora Dostojewskiego 317

Anna Bielak

- Oblubienica Pana*: uwodziciel mimo woli 330

Agnieszka Jezierska-Wiśniewska

- Odkrywanie niemęskości. Mężczyzna bez protez
w *Brzemiennej Madonnie* Petera Hennischa 339

Tomasz Kaczmarek

- Poskromienie mężczyzny, czyli motyw walki płci
w dramacie francuskim XX wieku 351

Martyna Werra

- Przystojni jak diabli. *Draco in Leather Pants*
jako zjawisko fandomowe 360

Ks. Andrzej Draguła

- Ekstremalna Droga Krzyżowa.
Stary czy nowy model duchowości męskiej? 368

Patrycja Saniewska

- Inny mężczyzna? Obraz płci męskiej w wypowiedziach
mężczyzn z niepełnosprawnością intelektualną 380

VIII. Homo (nie)wiadomo? – męska homotekstualność*Dominik Dziedzic*

- Transfiguracje męskości poprzez pożądanie homoerotyczne
w przyjaźniach romantycznych Hansa Christiana Andersena 393

Andrzej S. Dyszak

- Kochankowie ze Stawiska. Językowy obraz uczuć
Jarosława Iwaszkiewicza w jego listach
do zmarłego Jurka Błęszyńskiego 408

Barbara Zwolińska

- O wstydzie homoseksualisty w listach
i opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza 422

Dezydery Barłowski

- Homoerotyczne aspekty polskiego nacjonalizmu.
O (nie)męskościach w powieści Romana Dmowskiego
W połowie drogi 436

Ewa Kuliś

- Czy istnieje „polska poezja gejowska”? 449

Matylda Zatorska

- „Nie jesteś nawet mężczyzną”. Homoseksualni władcy
w najnowszej polskiej powieści historycznej 460

Sebastian Zacharow

- Jak po męsku odnaleźć siebie i odzyskać miłość
swojego (nie)mężczyzny – poetyka *Hosanny*
Michela Tremblaya 470

Michał Wróblewski

- Cień niemęskości Jerzego Prokopiuka 479

- Indeks osób 487